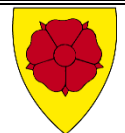

Gården Val

Sørums Kommune

Koordinater for Val gård i Sørums:

WGS84

60.01188° N, 11.26305° Ø

60° 00' 42.8"N, 11° 15' 47.0"Ø

Val i Sørum

Gårdshistorie og slekt

Følgene aner er
knyttet til gården:
(738+739)
(369)

Bosettingen på Val kan gå tusen år bakover i tid. Mellom disse i tid ligger de mange plassene under Val, bosatt fra 1700 tallet til 1900 tallet. Tre av disse ble mellom 1890 årene og 1935 selveierbruk. Vals gårdsområde rommer følgelig alle typer bosettinger fra den eldste jordbruksbosettingen til dagens moderne boligfelt. Før 1675 var Vals gårdsområde noe mindre. Etter en eiendomstvist mellom mennene *Antoni Friling ca.1624* og *Tord Oudensen ca. 1620* og naboen, sogneprest Colbjørn Tostensen, som bodde på prestegården og eide gården Sørum, kjøpte *Antoni Friling* en del av gården Sørum. Det het i dommen at han kjøpte alt øst for et gjerde og «*hidtil Elfuen*». Gjerdet skilte mellom innmark og utmark på Sørum. Elfuen (elva), var det vanlige navnet på Glomma den tiden, men det synes urimelig at gården Sørums område skulle ha strekt seg østover over Valsmoen helt til elva. Men i alle fall ble en del av området som Sørum hadde eid østover moen lagt til Val i 1675.

Val var sannsynligvis bebodd gjennom hele senmiddelalderen. De tidligste skriftlige kilder går tilbake til 1474. Den første kjente bruker i vår slekt var bonde på Val fra først på 1600 tallet og til ut i 1650 åra. Det var **(738) Ouden (Auen)**. Navnet Ouden, også skrevet Ouen og Oden, ble nok utalt *Auen*, og ville nok vært skrevet *Auen*. Det er det samme navnet som Audun, som nå blir uttalt bokstavrett. *Konas navn*, ane **(739)** er ikke kjent. De fikk 7 barn sammen:

Barn navn:	Født:	Død:	Gift med:	Bosted:
Erik Oudensen				Overtok Nedre Sæter i sør Odal
Jens Oudensen				
<i>Tord Oudensen</i>	Ca. 1620			Overtok en part i Val
<i>Helle (eller Helene)</i>				g.m. <i>Antoni Friling</i> - Overtok en part i Val, hele i 1671
(369) Eli Oudensdtr.				g.m. (368) Kristoffer Larsen fra Asak Nordre i Sørum
Rønnaug Oudensdtr.				g.m. Hans Rasmussen, Imshaug
<i>datter</i>				g.m. Gulbrand, Vestre Norum

Ved kongehyllingen i 1610 vises Oudens Vals segl med initialene OH eller OA. Hans patronym begynte følgelig på H eller A og kan ikke være sønn av den forrige brukeren på Val, Jens. Han *kan* ha vært en svigersønn siden en av sønnene er kalt Jens.

(738) Ouden (Auen) sto i jordebøkene fra 1624 til 1647 oppført som eier av en part oppgitt til mellom 7,5 og 10 lispund i Nedre Sæter i Sør Odal. Sønnen *Erik* overtok en halvdel av denne gården i 1650 åra. Barna eide en part i Nedre Sæter i Sør-Odal. I 1670 solgte sønnene *Jens Oudensen* og *Tord Oudensen* en part i Nedre Sæter til Ingemar Monsen.

Datteren **(369) Eli Oudensdtr.** giftet seg med **(368) Kristoffer Larsen** opprinnelig fra [Asak Nordre i Sørum](#), og flyttet til Merli Nordre i Sørum hvor han var enkemann etter første ekteskap der. (For disse, [se gårdshistorie og slekt for Merli Nordre.](#))

Sønnen *Tord Oudensen ca. 1620* ble medbruker med faren fra midt på 1640 åra og frem til rundt 1670. Ifølge manntallet i 1666 drev Tord 3/5 av gården. *Konas navn* er ikke kjent.

De fikk 3 barn:

Barn navn:	Født:	Død:	Gift med:	Bosted:
Morten Tordsen	1652			g. m. enke Dorthe Hågensdtr. fra Kjenn på Lørenskog
Hans Tordsen	1658			
Kari Tordsdtr.				g. m. Jon Olsen, Mjønrud

Tord (også skrevet *Tore*) sto oppført i skattelistedene fra 1647 til 1653 og fra 1665 til 1670. Andre kilder viser at han sannsynligvis bodde på Val i 1640 årene til rundt 1670. Ifølge et manntall i 1666 drev *Tord* 3/5 av gården.

I 1658 havnet navnet til *Tord Oudensen* i bøtelistedene sammen med bønder fra Bæregg, Melbingen og Vølneberg fordi de ikke hadde møtt frem til pliktig skyssferd. De måtte hver bøde med 2 mark sølv.

Fra 1654 sto svogeren til *Tord Oudensen ca. 1620* som skattebetalende bonde på Val, og han ble etter hvert selveier på gården.

Det var *Antoni Friling ca. 1624* som var gift med søsteren *Helene (Helle)*. De fikk 2 barn:

Barn navn:	Født:	Død:	Gift med:	Bosted:
Anne Antonisdtr.	Ca.1652		g. m. enkemann Helle Christensen fra Hvam i Nes	
<i>Ouden (Auen) Antonisen</i>	<i>Ca.1659</i>	<i>1706</i>	<i>g. m. Margrete Marie Jensdtr. - Mellom Asak, Skedsmo</i>	

Antoni Friling sto oppført som eneste skattebetaler på Val inntil *Tord Oudensen* kom inn i skattelistedene igjen. De to var sambrukere til 1671 da *Tord* igjen forsvant fra skattelistedene. Midt på 1660 årene brukte *Antoni Friling* 2/5 av gården, men det var han som overtok hele gården fra 1671. Han hadde i 1669 kjøpt hele Val av Ole og Paul Tostensønner, brødre av sognepresten i Sørurn, Colbjørn Torstensen. De hadde noe tidligere kjøpt deler av det gamle Sudreimsgodset, som Val hadde vært en del av.

Det er uvisst hvor *Antoni Friling* kom fra. Ifølge en artikkel fra 1944 om slekten Friling, kjennes ingen forbindelse mellom hans slektsnavn og Friling-slekta i Norge.

Antoni Friling var militær og ble i 1650 omtalt som korporal i Michel Obitz' kompani. Da han kjøpte Val i 1669 var han fenrik, og han ble i 1676 premierløytnant. Han gikk av som offiser etter at han hadde deltatt i Gyldenløvefeiden, som ikke førte til noen endringer i grensene mellom Norge og Sverige.

Antoni Friling kjøpte nabogården Berg, sannsynligvis tidlig i 1680 årene. Den gården arvet datteren Anne Antonisdtr. som bodde på Store Hvam, og den fulgte Hvamslekten et stykke ut på 1700 tallet. Det ser ikke ut til at *Antoni Friling* kjøpte flere eiendommer i Sørurn.

Fra 1683 finnes en klagesak, der Torger Olsen Berg i Skedsmo, som hadde bodd på Norurn, klaget over at han var blitt kastet ut av sin påboende gård Val av eieren, som var sogneprest Colbjørn Torstensen. Det ble enighet om de avgiftene Torger hadde betalt for å drive på Val. Sognepresten må ha eid Val før *Antoni Friling* kjøpte den i 1669, eller han opptrådte på vegne av brødrene sine, som hadde solgt til *Friling*.

Også *Antoni Friling* kom opp i en sak med sin nabo sognepresten. *Friling* og svogeren *Tord Oudensen* ble i 1675 beskyldt for å ha ryddet skog og tatt ved på prestegårdens grunn. Saken ble ordnet slik at *Antoni Friling* fikk kjøpe en del av eiendommen til Sørurn prestegård for 150 riksdaler, samt å betale halvdel av omkostningene. *Antoni Friling* døde en gang mellom 1690 og 1706.

Eneste sønn overtok gården. Det var

Ouden (Auen) Antonisen Friling ca. 1659-1706 gift med *Margrete Marie Jensdtr.* fra Mellom Asak i Skedsmo. De fikk 3 barn:

Barn navn:	Født:	Død:	Gift med:	Bosted:
Helene Oudensdtr.	1694		g. 1711 m. Jacob Colbjørnsen, Sørurn prestegård	
<i>Antoni Oudensen</i>	<i>1697</i>	<i>1765</i>	<i>Overtok som neste bruker på gården g. m. enke Margrete Gram f. Bragernes</i>	
Johan Hendrich Oudensen	1699		g. m. Margrete Hovel	

(738) Ouden (Auen) var morfaren til *Ouden (Auen) Antonisen Friling ca.1659-1706* som var gift med *Margrete Marie Jensdtr.* De kom begge fra gode kår og var nok velstandsfolk. Skiftet etter *Ouden (Auen) Friling* viste en bruttoverdi på 1314 riksdaler og en netto på 1200 riksdaler. Det var summer fem-seks ganger høyere enn det skifter etter vanlige selveiende Sørums-bønder viste denne tiden, og 10 til 20 ganger høyere enn hva leilendinger kunne oppnå av formue.

Margrete Marie Jensdtr. tok over gården da mannen døde og gifter seg andre gang med *Jens Andersen Aalborg d.1742*

Barn navn:	Født:	Død:	Gift med:	Bosted:
Jens	Ca.1710			Sogneprest i Rødenes
Anne	1712		g. m. Simen Olsen	Våler
Karen	1713		g. I m. Jesper Achton g. II m. Peter Abelsted	Sogneprest i Sørum
Ouden	1717	Før 1742		
Valborg	1720			

Margrete Marie Jensdtr var selv inngiftet til gården og giftet seg med en utenfra, så ingen av disse barna er vår slekt.

Jens Andersen Aalborg d.1742 var sønn av en kjøpmann i Ålborg i Danmark og skulle ha vært en original og særpreget skikkelse. Han ble i Sørum kalt for Jens Væll, i overensstemmelse med vanlig navneskikk i bygda. I skoskattelistedene fra 1711 ble det opplyst at *Jens Andersen* brukte parykk, og betalte skatt for dette. Han hadde allerede betalt skoskatt, og ble derfor ikke ilignet skatt for parykken.

Det gikk etter hvert dårligere økonomisk for *Margrete Marie Jensdtr* i hennes andre ekteskap med *Jens*. Skiftet etter han viste ei gjeld på 1318 riksdaler og en netto på 1022 riksdaler. Det var store summer men ingen stor formue. *Margrete* tok opp lån for å dekke gjelda. Hun eide fortsatt halve Val, men eldste sønn fra første ekteskap hadde overtatt den andre halvdel i 1737.

Antoni Oudensen Friling 1697-1765 giftet seg med enken *Margrete Gram 1698-1780* f. Bragernes. Han overtok en halvdel av gården. Dette var enkens fjerde ekteskap. Hun og *Antoni* var barnløse. *Antoni* fikk i 1744 tinglyst en kontrakt med sine halvsøsken om sin innløsningsrett til hele gården Val, som han var rett odelsmann til. Det ser ut til at han med denne kontrakten løste ut halvsøsknene. Han hadde også kjøpt broren Johan Hendrich Oudensen Frilings arvepart. Men den søsterparten som Helene Oudensdtr. (gift Colbjørnsen) hadde arvet, fikk han ikke eiendomsretten til. Hennes mann Jacob Colbjørnsen på Sørum gård hadde mange eiendommer både i Sørum, i Solør og i andre bygder, og satt også med konas arvepart i Val. Denne arveparten fulgte så hennes arvinger, til den først i 1722 ble solgt til «madame Anthoni Friling» som *Margrete Gram* ble titulert i skjøtet. Det var altså etter *Antoni Oudensen Frilings* død at alle eierparter i Val ble samlet igjen.

Før hans død i 1759 fikk *Antoni Oudensen Friling* tinglyst skjøte på relisjonsretten til Val for 200 riksdaler. Dette var sannsynligvis skjøte på en gjenkjøpsrett kronen forbeholdt seg ved det store krongodssalget etter eneveldets innføring i 1660, da Val ble solgt. Denne retten solgte så kronen midt på 1700 tallet.

I 1732 kjøpte *Antoni Oudensen Friling* kirkene i Sørum på auksjon for 2700 riksdaler. Kronen hadde solgt kirkene i 1723 og «generalinde» (enken etter general) Hausmann, hadde da kjøpt Sørum og Frogner kirker for 4010 riksdaler. 2 år senere ble sorenskriver Hans Wexelsen på Vilberg eier, og *Antoni Oudensen Friling* kjøpte kirkene på auksjon etter Wexelsen var død. Med kirkene fulgte alle gårdene og gårdspartene som tilhørte kirken, og *Antoni Oudensen Friling 1697-1765* ble **landherre** for mange bønder i Sørum.

Rett etter *Antoni Oudensen Frilings* død i 1765, solgte enken *Margrete Gram* kirkene og alle eiendommene som tilhørte dem, til futen Ove Henrik Wangensteen, som bodde på Vilberg. Hun fikk 5800 riksdaler for kirkene, men futen lånte 5000 daler av henne med pant i kirkene.

Antoni Oudensen Frilings og *Margrete Gram* videreførte Friling-slektens velstand, og skiftet etter dem, som ble avsluttet i 1781, viste en nettoformue på hele 10.192 riksdaler. *Margrete Gram* hadde som enke solgt gården til «forrige fogd» Lars Ruus, men hadde i 1778 ervervet gården tilbake ved dom. I 1774 tok fogden Ruus opp et lån med pant i Val, men det ser ikke ut til at han hadde tinglyst skjøte. Det er uvisst om han bodde her.

Arvingene til *Antoni Oudensen Frilings* og *Margrete Gram* var deres søskens arvinger.

Antoni Oudensen Frilings hadde mange arvinger. Hans eneste brors sønn, sønnen til Johan Hendrich Oudensen Friling 1699, gjorde odelskrav på Val.

Det var *Ove Christopher Friling* som giftet seg for andre gang i 1782 med enke *Elisabeth Undall 1735-1805*, f. Steuner, Viborg Jylland. Hun var søsterdatter (niesen) til hans mor *Margrete Hovel*.

Da *Ove* gjorde odelskrav på gården ble kravet avvist, fordi andre arvinger mente at han måtte ha fremsatt kravet da *Margrete Gram* hadde solgt til fogden Lars Ruus. *Ove Christopher Friling* ble derfor aldri eier av Val. Han bodde en tid på Bunes i Høland, men døde som ferjemann ved Sandesund i Sarpsborg.

Vår eldste ane her på gården **(738) Ouden (Auen)**, som levde her på begynnelsen av 1600 tallet, var oldefaren til *Antoni Oudensen Friling 1697-1765* og tippoldefaren til *Ove Christopher Friling*.

I 1782 ble Val solgt på auksjon. **Dermed gikk gården ut av slekten som hadde eiet den fra tidlig på 1600 tallet.** Gårdshistorien avsluttes derfor her.

Vår slekt kan du imidlertid følge når datteren til **(738) Ouden (Auen)**, **(369) Eli Oudensdtr.** gifter seg med **(368) Kristoffer Larsen** fra Asak Nordre i Sørums. Han var enkemann og bodde på Merli Nordre da de giftet seg og hun flytter dit. (For disse, [se gårdshistorie og slekt for Merli Nordre.](#))

Hele gårdshistorien for gården Val i Sørums kan du lese i Bygdebok for Sørums bind 2 side 90-143.